Никифоров Сергій Львович
аспірант відділу психології
інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України, Київ, Україна

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У ФАХІВЦІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ПРАЦЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДНИКІВ

Актуальність. Зважаючи на динамічний розвиток технологій та виникнення нових робочих місць на глобальному ринку праці, набуття лідерських якостей є обов'язковим для фахівців з адміністративного менеджменту, оскільки управлінські ролі виходять за межі простого виконання завдань. Очікується, що менеджери зможуть вирішувати складні задачі через ефективне управління підлеглими, надихати команди та сприяти успіху організації. Розуміння процесу укріплення та підвищення лідерських якостей у фахівців з адміністративного менеджменту є першочерговим та стратегічним завданням економічних підприємств. На основі аналізу ряду робіт зроблено спробу виявити спільні риси, відмінності, а також інноваційні підходи у різних методиках формування лідерських якостей менеджерів у вітчизняній та закордонній площині.

Результати дослідження. Намір України, щодо вступу в європейський простір, породжує необхідність збільшення вимог до професійної підготовки фахівців адміністративного менеджменту, формування їх компетентності та особистісних лідерських якостей. Аналіз останніх досліджень з даної теми показав, що вивчення й осмислення сучасного вітчизняного і закордонного досвіду розвитку лідерства дозволяє виокремити певні особливості переліку ключових якостей успішного менеджера. На думку численних вітчизняних вчених, поточний стан системи навчання фахівців з адміністративного менеджменту в Україні не відповідає в повній мірі суспільним вимогам стосовно виконання місії формування фахівців управління нового покоління з лідерськими якостями та характеризується наявністю ряду суперечностей. Б.Р. Головешко є одним з небагатьох вітчизняних дослідників, який у своїй дисертації розглядає лідерські якості у роботі адміністративного менеджера як сукупність індивідуально-особистісних та соціально-психологічних властивостей, що дозволяють виконувати роль лідера в організації чи групі. На його думку, фахівцю з адміністративного менеджменту необхідно враховувати різноманітні аспекти своєї професійної діяльності, такі як соціальне середовище, роль, мету та завдання, а також інші фактори. Менеджер з адміністративної діяльності відповідає за розподіл обов'язків, однак формальна влада, яку він отримує, розширюється лідерськими якостями, що відкривають можливості для особистісного впливу. До ключових компонентів лідерських якостей майбутнього фахівця у цій галузі належать мотиваційно-ціннісний, інтегративно-діяльнісний, спрямувально-діяльнісний та емоційно-рефлексивний [4; 5].

Дослідження підтверджують вплив настрою і поведінки лідера на всю організацію. Керівник, що виявляє грубість та нерозуміння, створює негативну атмосферу у колективі, тоді як натхненний та компетентний лідер створює атмосферу підтримки та прийняття. Численні дослідження підкреслюють, що психологічний стан лідера визначає не лише його власний успіх, але й успіх його команди та всієї організації. Роль емоційного інтелекту в

професійній діяльності менеджера тісно пов'язана з питанням психологічного здоров'я фахівця. У рамках теорії психологічного здоров'я розглядаються різні напрямки, включаючи соціоцентричний і персоноцентричний [7].

Випадки вигорання часто супроводжуються такими проявами, як хронічна втома, гнів та негативний настрій. Результати дослідження С. М. Шингаєва свідчать про те, що багато менеджерів перебувають на рівні «емоційного виснаження», «деперсоналізації» та «редукції персональних досягнень». У них може виникати підвищена дратівливість, пригнічений настрій, нездатність до співчуття та інші симптоми стресу [10].

Згідно з класифікацією О. В. Хухлаєва, вищий рівень психологічного здоров'я характеризується стійкою адаптацією до середовища, наявністю резерву для подолання стресових ситуацій та творчим ставленням до реальності [9]. Наукова література доводить, що менеджери під час своєї професійної діяльності мають справу з негативним тенденціями, що мають вплив на їх психологічне здоров'я [10], успішні менеджери володіють низьким рівнем тривоги та стресу [7], емоційний стан керівника впливає на емоційний стан його підлеглих [1]. У роботі Романовського О. Г. висвітлені теоретичні засади та практичні поради з розвитку лідерських якостей. Особлива увага приділяється обґрунтуванню умов формування лідерських якостей у майбутніх фахівців з адміністративного менеджменту, а також аналізу особливостей розвитку лідерських якостей у майбутніх психологів [8]. Б.Р. Головешко у своїй статті обґрунтовує теоретичні умови формування лідерських якостей у майбутніх фахівців з адміністративного менеджменту під час їх навчання у вищих навчальних закладах. Серед цих умов виділяються: спрямування мотивації майбутніх фахівців на успішну професійну діяльність, засвоєння системи практично-орієнтованих, інтегрованих знань про феномен лідерства, особистісно-орієнтоване навчання для формування прикладних лідерських умінь, розвиток емоційного інтелекту [6; 3].

Гарвардський бізнес-огляд щодо балансу роботи та життя є авторитетним виданням, що постійно надає практичні стратегії для усунення дефіциту лідерства у сфері адміністративного управління. Harvard Business Review (HBR) вміщує передові дослідження, що робить його незамінним ресурсом для дослідників [2]. Професійна менеджерська підготовка передбачає виконання щоденних обов'язків керівника з використанням передових технологій, проте існуюча система не забезпечує повну готовність випускників до менеджерської діяльності. У нових стандартах вищої освіти в галузі менеджменту використовується компетентнісний підхід, спрямований на розвиток ключових якостей особистості та навичок адаптації. Лідерські якості сприяють ефективній роботі на управлінських посадах і забезпечують успішність організаційних змін, тож мають бути враховані при формуванні компетентностей майбутніх адміністративних менеджерів, надаючи їм професійну мобільність і конкурентоспроможність на ринку праці.

Висновок. Таким чином, багатогранний характер лідерства потребує тонкого та комплексного підходу. Синтез ідей як усередині країни, так і за кордоном виявляє спільні проблеми, з якими зіштовхуються фахівці з адміністративного менеджменту в усьому світі, наголошуючи на необхідності єдиної стратегії для розвитку лідерства. Середовище адміністративного управління характеризується технологічними досягненнями, соціально-економічними викликами та геополітичними зрушеннями, тож вимагає лідерів з різноманітним набором навичок і глобальним мисленням. Заклик до зрушення у бік європейських стандартів відбиває нагальну необхідність озброїти адміністративних менеджерів компетенціями, необхідними для ефективного вирішення сучасних проблем. Ба більше в умовах поглибленої фінансової кризи та військової агресії розвиток лідерських якостей стає стратегічним імперативом національної і організаційної безпеки України. Результати зробленого дослідження акцентують увагу на важливості розробки програм

професійної підготовки, які спрямовані на розвиток не тільки технічних, теоретичних знань, але також «soft skills» необхідних для ефективного лідерства у XXI столітті.

Список використаних джерел:

1. Goleman D., Boyatzis R., McKee A. Primal leadership: The hidden driver of great performance. *Harvard Business Review*. 2001. Vol. 79, no. 11. P. 42–53.
2. Harvard business review on work and life balance. *Library of Congress Catalogingin-Publication Data*. 2000. 232 p.
3. Maslach Ch. Burned-out. *Human Behavior*. 1976. Vol. 5, no. 9. P. 16–22.
4. Головешко Б. Р. Педагогічні умови формування лідерських якостей у майбутніх фахівців з адміністративного менеджменту у вищому навчальному закладі: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2017. 294 с.
5. Головешко Б. Р. Соціальні функції лідерства і його роль у професійній діяльності сучасного спеціаліста з інформаційних технологій. *Теорія і практика управління соціальними системами*. Х., 2013. №4. С. 42–50.
6. Головешко Б. Р. Теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування лідерських якостей майбутніх фахівців з адміністративного менеджменту у вищих навчальних закладах. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2016. №47. С. 138–141.
7. Головешко Б. Р. Роль емоційного інтелекту у складі професійної компетентності фахового менеджера. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. 2016. № 6. С. 20–23.
8. Романовський О. Г., Михайличенко В. Є., Грень Л. М. Педагогіка успіху: підручник. Харків: НТУ «ХПИ», 2011. 368 с.
9. Хухлаева О. В. Основы психологического консультирования и психологической коррекции: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. М: Изд. центр «Академия», 2001. 208 с.
10. Шингаев С. М. Психологическое обеспечение профессионального здоровья менеджеров: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. псих. наук: спец. 19.00.03 «Психология труда, инженерная психология, эргономика». СПб, 2014. 40 с.